

دانشگاه صنعتی اصفهان

دانشکده کشاورزی

ارزیابی میزان تحقق اهداف و وظایف معین دهیاری‌ها

در شهرستان دلفان – لرستان

پایان نامه کارشناسی ارشد توسعه روستایی

تیمور قاسمی

استاد راهنما

دکتر سید احمد خاتون آبادی

دانشگاه صنعتی اصفهان

دانشکده کشاورزی

پایان نامه کارشناسی ارشد توسعه روستایی

تحت عنوان

ارزیابی میزان تحقق اهداف و وظایف معین دهیاری ها

در شهرستان دلفان - لرستان

در تاریخ ۱۳۹۳/۶/۲۲ توسط کمیته تخصصی زیر مورد بررسی و تصویب نهایی قرار گرفت.

۱- استاد راهنمای پایان نامه دکتر سید احمد خاتون آبادی

۲- استاد مشاور پایان نامه دکتر محمد صادق ابراهیمی

۳- استاد داور دکتر امیر مظفر امینی

۴- استاد داور دکتر اصغر صالحی

سرپرست تحصیلات تکمیلی دانشکده دکتر محمد مهدی مجیدی

قدردانی

سپاس خدایی را، که نومید نیستم از رحمت او، تهیدست نیستم از نعمت او و مأیوس نیستم از مغفرت او، خدایی که رحمت او پیوسته است و نعمت او ناگسسته.

بر خود لازم می‌دانم از کلیه کسانی که بنده را در تدوین و نگارش این پایان نامه یاری نمودند صمیمانه تشکر و قدردانی نمایم

از پدر و مادر عزیزم، به آنان که مهر آسمانی شان آرام بخش آلام زمینی‌ام است.

از خواهر و برادران عزیزم که در طول دوران تحصیل حمایت‌های مادی و معنوی خودشان را از من دریغ نداشتند.

اما بدون شک جایگاه و منزلت معلم، اجل از آن است که بتوان با زبان قاصر از زحمات او تقدیر نمود اما به رسم ادب و احترام از استاد با کمالات و شایسته؛ جناب آقای دکتر سید احمد خاتون‌آبادی که در کمال سعه صدر، با حسن خلق و فروتنی، از هیچ کمکی در این عرصه بر من دریغ ننمودند و زحمت راهنمایی این پایان نامه را برعهده گرفتند و نیز از استاد گرامی جناب آقای دکتر محمد صادق ابراهیمی که وقت خود را بی شائبه در اختیار من گذاشته و با دقت نظر خاصی مشاوره لازم در این خصوص نمودند و از اساتید فرزانه جناب آقای دکتر امیر مظفر امینی و جناب آقای دکتر اصغر صالحی که زحمت داوری این رساله را متقبل شدند و همچنین از کلیه معلمان و اساتید دوران تحصیل از ابتدا تا کنون، کمال تشکر و قدردانی را داشته و از درگاه خداوند متعال برای تک تک ایشان آرزوی توفیق روزافزون را دارم.

کلیه حقوق مادی مترت بر نتایج تحقیقات، ابتکارات و نوآوری های ناشی از تحقیق این پایان نامه متعلق به دانشگاه صنعتی اصفهان می باشد.

تقدیم به

پدر و مادر گرامی ام

که لحظات ناب باور بودن، لذت و غرور دانستن، جسارت خواستن، عظمت رسیدن و تمام

تجربہ‌های یکتا و زیبای زندگی، مدیون حضور سبز آنهاست؛

و اساتید گرامی ام

جناب آقای دکتر سید احمد خاتون آبادی و جناب آقای دکتر محمدصادق ابراهیمی

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
فهرست مطالب	هشت
فهرست جداول	سیزده
فهرست اشکال	پانزده
چکیده	۱

فصل اول: کلیات

۱-۱- مقدمه	۲
۲-۱- بیان مسئله	۴
۳-۱- اهداف تحقیق	۵
۱-۳-۱- هدف کلی	۵
۲-۳-۱- اهداف اختصاصی	۵
۴-۱- فرضیات تحقیق	۵
۵-۱- ضرورت انجام تحقیق	۵
۶-۱- کاربرد پژوهش	۷
۷-۱- تعاریف واژگان تحقیق	۷

فصل دوم: بررسی و مرور منابع

۱-۲- مقدمه	۱۰
۲-۲- مفاهیم	۱۱
۱-۲-۲- روستا	۱۱
۲-۲-۲- دهستان	۱۱
۳-۲-۲- مفهوم توسعه	۱۱
۴-۲-۲- تعریف توسعه روستایی	۱۲
۵-۲-۲- توسعه پایدار روستایی	۱۲
۶-۲-۲- مدیریت روستایی	۱۲

۱۲	۷-۲-۲- مفهوم حکمرانی
۱۳	۸-۲-۲- دهیار
۱۳	۳-۲- ضرورت و اهمیت توسعه روستایی
۱۳	۴-۲- اهداف توسعه روستایی
۱۳	۱-۴-۲- اهداف اقتصادی
۱۳	۲-۴-۲- اهداف اجتماعی
۱۴	۳-۴-۲- اهداف طبیعی
۱۴	۴-۴-۲- اهداف سیاسی
۱۴	۵-۲- مدیریت توسعه روستایی در ایران
۱۴	۱-۵-۲- مدیریت توسعه روستایی قبل از انقلاب اسلامی
۱۵	۲-۵-۲- مدیریت توسعه روستایی بعد از انقلاب اسلامی
۱۷	۶-۲- مدیریت جوامع روستایی و وظایف مدیران در روستاهای ایران
۱۷	۱-۶-۲- مدیریت در روستاها قبل از اصلاحات ارضی ۱۳۴۱
۱۷	۲-۶-۲- توسعه مدیریت بوروکراتیک در روستاها
۱۸	۳-۶-۲- مدیریت شوراهای اسلامی
۱۹	۷-۲- شوراهای اسلامی
۲۰	۸-۲- دهیاری‌ها
۲۰	۹-۲- مدیریت و توسعه پایدار روستایی
۲۱	۱-۹-۲- شوراهای اسلامی و دهیاری‌ها در توسعه پایدار روستایی
۲۱	۲-۹-۲- مردم در توسعه پایدار روستایی
۲۲	۳-۹-۲- روابط تعاملی شورا و دهیاری و روستاییان در توسعه پایدار روستایی
۲۳	۱۰-۲- مدیریت روستایی و حکمرانی در مناطق روستایی
۲۳	۱-۱۰-۲- حکمرانی خوب
۲۵	۱۱-۲- وظایف دهیاری‌ها
۲۹	۱۲-۲- ارزیابی
۳۱	۱۲-۲- بررسی منابع
۳۱	۱-۱۲-۲- مرور بر مطالعات داخلی
۳۶	۲-۱۲-۲- مرور بر مطالعات خارجی

فصل سوم: مواد و روش‌ها

۴۲	۱-۳-مقدمه.....
۴۳	۲-۳- نوع تحقیق.....
۴۳	۱-۲-۳- روش جمع آوری اطلاعات.....
۴۳	۲-۲-۳- ابزار تحقیق.....
۴۵	۳-۲-۳- روش برآورد حجم نمونه.....
۴۸	۴-۲-۳- پیش‌آزمون.....
۴۹	۵-۲-۳- پایایی ابزار سنجش.....
۵۰	۶-۲-۳- روایی ابزار سنجش.....
۵۰	۳-۳- متغیرهای تحقیق.....
۵۰	۱-۳-۳- متغیر وابسته.....
۵۱	۲-۳-۳- متغیرهای مستقل.....
۵۱	۳-۳-۳- چگونگی سنجش متغیرها.....
۵۱	۴-۳- فرضیات پژوهش.....
۵۳	۱-۴-۳- فرضیات همبستگی.....
۵۳	۲-۴-۳- فرضیات تعامل بین دهیار و شوراهای روستایی.....
۵۳	۳-۴-۳- فرضیات تفاوتی.....
۵۵	۵-۳- تحلیل آماری.....
۵۵	۱-۵-۳- تحلیل یک متغیره.....
۵۵	۲-۵-۳- تحلیل دو متغیره.....
۵۶	۶-۳- آزمون‌های تحقیق.....
۵۶	۱-۶-۳- آزمون من‌ویتنی.....
۵۶	۲-۶-۳- آزمون ویلکاکسون.....
۵۶	۳-۶-۳- آزمون یک نمونه‌ای کای دو.....
۵۷	۵-۳- موقعیت منطقه مورد مطالعه.....
۵۷	۱-۵-۳- اطلاعات جغرافیایی استان لرستان.....
۵۷	۲-۵-۳- اطلاعات جغرافیایی شهرستان دلفان.....

فصل چهارم: یافته‌های پژوهش

- ۱-۴-۱- مقدمه..... ۶۰
- ۲-۴-۲- یافته‌های توصیفی..... ۶۱
- ۲-۴-۱- توزیع فراوانی افراد نمونه براساس سابقه تاسیس دهیاری..... ۶۱
- ۲-۴-۲- توزیع فراوانی افراد نمونه براساس سابقه فعالیت دهیار وقت..... ۶۱
- ۲-۴-۳- توزیع فراوانی افراد نمونه براساس اندازه روستا..... ۶۱
- ۲-۴-۴- ترکیب جنسی اعضای نمونه..... ۶۲
- ۲-۴-۵- توزیع فراوانی افراد نمونه براساس وضعیت تأهل..... ۶۲
- ۲-۴-۶- ترکیب سنی افراد نمونه..... ۶۳
- ۲-۴-۷- توزیع فراوانی افراد نمونه براساس وضعیت شغلی..... ۶۳
- ۲-۴-۸- توزیع فراوانی افراد نمونه براساس میزان تحصیلات..... ۶۴
- ۲-۴-۹- توزیع فراوانی افراد نمونه براساس میزان آشنایی با وظایف دهیاری..... ۶۴
- ۲-۴-۱۰- توزیع فراوانی افراد نمونه براساس میزان انجام وظیفه توسط دهیاری..... ۶۴
- ۴-۳-۱- اولویت بندی دیدگاه مردم در مورد انجام وظیفه دهیاران..... ۶۵
- ۴-۳-۱-۱- اولویت بندی دیدگاه مردم در مورد انجام وظیفه دهیاران در برنامه خدمات عمومی (زیست محیطی)..... ۶۵
- ۴-۳-۲- اولویت بندی دیدگاه مردم در مورد انجام وظیفه دهیاران در برنامه توسعه اجتماع..... ۶۶
- ۴-۳-۳- اولویت بندی دیدگاه مردم در مورد انجام وظیفه دهیاران در برنامه طرح‌های عمرانی و هادی روستا..... ۶۷
- ۴-۳-۴- اولویت بندی دیدگاه مردم در مورد انجام وظیفه دهیاران در برنامه ارتباط با سازمان‌ها..... ۶۸
- ۴-۳-۳- اولویت بندی دیدگاه مردم در مورد انجام وظیفه دهیاران در برنامه توسعه شغلی..... ۶۹
- ۴-۴-۴- آمار استنباطی..... ۷۰
- ۴-۴-۱- بررسی گمانه‌های رابطه‌ای پژوهش..... ۷۰
- ۴-۴-۲- مقایسه دیدگاه مردم با شوراهای اسلامی روستا در خصوص انجام وظیفه توسط دهیاری‌ها..... ۷۲
- ۴-۴-۳- بررسی میزان انجام وظایف مطابق با شاخص‌های حکمرانی خوب (مطلوب) توسط دهیاران..... ۷۳
- ۴-۴-۴- ارزیابی میزان تعامل دهیاران با شوراهای روستا..... ۷۶
- ۴-۴-۵- ارزیابی رضایتمندی روستاییان از انجام وظیفه توسط دهیاران با استفاده از مدل سرکوال..... ۸۹
- ۴-۵-۵- بررسی موانع انجام وظیفه توسط دهیاران..... ۸۵
- ۴-۵-۱- تحلیل پرسشنامه باز..... ۸۵
- ۴-۵-۲- بررسی کیفی موانع انجام وظیفه توسط دهیاران..... ۸۸

فصل پنجم: نتیجه گیری، بحث و پیشنهادها

۹۰	۱-۵- مقدمه.....
۹۱	۲-۵- خلاصه.....
۹۲	۳-۵- قضاوت در مورد تایید یا رد فرضیات پژوهش.....
۹۲	۱-۳-۵- فرضیات همبستگی.....
۹۲	۲-۳-۵- فرضیات مقایسه دیدگاه مردم با شوراهای اسلامی روستا در خصوص انجام وظیفه دهیاریها.....
۹۲	۳-۵-۵- فرضیات تعامل بین دهیار و شوراهای اسلامی روستایی.....
۹۲	۳-۵-۵- ارزیابی رضایتمندی روستاییان از انجام وظیفه توسط دهیاران.....
۹۲	۴-۵- نتایج یافته‌های توصیفی.....
۹۴	۵-۵- نتایج یافته‌ها استنباطی.....
۹۴	۱-۵-۵- قسمت اول: نتایج حاصل ارزیابی میزان انجام وظایف دهیاران.....
۹۴	۲-۵-۵- نتایج ارزیابی تعامل بین دهیار و شوراهای اسلامی روستایی.....
۹۴	۳-۵-۵- نتایج مقایسه دیدگاه مردم با شوراهای اسلامی روستا در خصوص انجام وظیفه توسط دهیاریها.....
۹۵	۴-۵-۵- نتایج بررسی میزان انجام وظایف مطابق با شاخص‌های حکمرانی خوب (مطلوب) توسط دهیاران.....
۹۵	۵-۵-۵- نتایج ارزیابی رضایتمندی روستاییان از انجام وظیفه توسط دهیاران با استفاده از مدل سرکوال.....
۹۶	۶-۵- قسمت دوم: بررسی موانع انجام وظیفه توسط دهیاران.....
۹۶	۱-۶-۵- نتایج پرسشنامه باز.....
۹۷	۲-۶-۵- مشاهدات و مصاحبه کیفی.....
۹۹	۷-۵- پیشنهادها.....
۹۹	۱-۷-۵- پیشنهادات اجرایی.....
۱۰۲	۲-۷-۵- پیشنهادات مطالعاتی.....
۱۰۴	منابع.....

فهرست جداول

عنوان	صفحه
۱-۲- سیر تاریخی مدیریت توسعه روستایی در ایران.....	۱۶
۲-۲- خلاصه نتایج تحقیقات انجام شده در رابطه با دهیاری‌ها.....	۳۷
۱-۳- توزیع فراوانی افراد نمونه براساس بخش.....	۴۶
۲-۳- توزیع فراوانی افراپاسخ‌دهنده اهالی روستا براساس دهستان.....	۴۷
۳-۳- توزیع فراوانی افراپاسخ‌دهنده اهالی روستا براساس نام روستا (۲۰۰ نمونه).....	۴۸
۴-۳- میزان ضریب آلفای کروناخ برای گویه‌های مختلف پژوهش.....	۵۰
۵-۳- پنج بعد سرک‌وال در رابطه با دهیاران.....	۵۱
۶-۳- مطابقت انجام وظیفه دهیاران و مدیریت روستایی با شاخص‌های حکمرانی مطلوب.....	۵۲
۱-۴- توزیع فراوانی افراد نمونه براساس سابقه تأسیس دهیاری.....	۶۱
۲-۴- توزیع فراوانی افراد نمونه براساس سابقه فعالیت دهیار وقت.....	۶۱
۳-۴- توزیع فراوانی افراد نمونه براساس اندازه روستا.....	۶۲
۴-۴- توزیع فراوانی جنسی اعضای نمونه.....	۶۲
۵-۴- توزیع فراوانی افراد نمونه براساس وضعیت تأهل.....	۶۲
۶-۴- توزیع فراوانی افراد نمونه براساس ترکیب سنی.....	۶۳
۷-۴- توزیع فراوانی افراد نمونه براساس وضعیت شغلی.....	۶۳
۸-۴- توزیع فراوانی افراد نمونه براساس میزان تحصیلات.....	۶۴
۹-۴- توزیع فراوانی افراد نمونه براساس میزان آشنایی با وظایف دهیاری.....	۶۴
۱۰-۴- توزیع فراوانی افراد نمونه براساس میزان آشنایی با وظایف دهیاری.....	۶۴
۱۱-۴- توزیع فراوانی افراد نمونه براساس میزان انجام وظیفه توسط دهیاری.....	۶۵
۱۲-۴- اولویت بندی دیدگاه مردم در مورد انجام وظیفه دهیاران در برنامه خدمات عمومی (زیست محیطی).....	۶۵
۱۳-۴- اولویت بندی دیدگاه مردم در مورد انجام وظیفه دهیاران در برنامه توسعه اجتماع.....	۶۶
۱۴-۴- اولویت بندی دیدگاه مردم در مورد انجام وظیفه دهیاران در برنامه طرح‌های عمرانی و هادی روستا.....	۶۷
۱۵-۴- اولویت بندی دیدگاه مردم در مورد انجام وظیفه دهیاران در برنامه ارتباط با سازمان‌ها.....	۶۸
۱۶-۴- اولویت بندی دیدگاه مردم در مورد انجام وظیفه دهیاران در برنامه توسعه شغلی.....	۶۹
۱۷-۴- اولویت بندی دیدگاه مردم در مورد انجام وظیفه دهیاران.....	۶۹
۱۸-۴- ضریب همبستگی بین عوامل مختلف مؤثر بر میزان انجام وظایف دهیار.....	۷۰

- ۱۹-۴- ضریب همبستگی بین عوامل مختلف مؤثر بر میزان آشنایی با وظایف دهیار..... ۷۱
- ۲۰-۴- نتایج آزمون من ویتنی جهت بررسی گمانه‌های مقایسه‌ای پژوهش..... ۷۲
- ۲۱-۴- مقایسه میانگین انجام وظیفه توسط دهیاران با متوسط هر شاخص حکمرانی مطلوب..... ۷۳
- ۲۲-۴- آزمون تغییرات متغیرهای شاخص‌های حکمرانی مطلوب و عوامل مطابق آنها در انجام وظیفه دهیاران..... ۷۴
- ۲۳-۴- بررسی گمانه‌های مقایسه‌ای پژوهش بین شاخص‌های حکمرانی مطلوب و عوامل مطابق آنها در انجام وظیفه دهیاران..... ۷۵
- ۲۴-۴- تعامل دهیاران با شوراها در زمینه ارسال گزارش درخواستی شورا..... ۷۶
- ۲۵-۴- تعامل دهیاران با شوراها در زمینه ارسال گزارش ماهانه به شورا..... ۷۶
- ۲۶-۴- تعامل دهیاران با شوراها در زمینه ارسال گزارش پیشرفت طرح‌ها به شورا و بخش‌داری..... ۷۷
- ۲۷-۴- تعامل دهیاران با شوراها در زمینه هماهنگی و همفکری..... ۷۷
- ۲۸-۴- تعامل دهیاران با شوراها در زمینه انجام مصوبات شورا..... ۷۸
- ۲۹-۴- تعامل دهیاران با شوراها در زمینه کمک به شورا در خصوص بررسی و شناخت کمبودها و نیازها..... ۷۸
- ۳۰-۴- تعامل دهیاران با شوراها در حضور و پاسخگویی دهیار..... ۷۹
- ۳۱-۴- میانگین نمرات انتظارات و ادراکات و شکاف کیفیت در بعد محسوس میزان انجام وظیفه توسط دهیاران..... ۸۰
- ۳۲-۴- میانگین نمرات انتظارات و ادراکات و شکاف کیفیت در بعد پاسخگویی میزان انجام وظیفه توسط دهیاران..... ۸۰
- ۳۳-۴- میانگین نمرات انتظارات و ادراکات و شکاف کیفیت در بعد تضمین میزان انجام وظیفه توسط دهیاران..... ۸۱
- ۳۴-۴- میانگین نمرات انتظارات و ادراکات و شکاف کیفیت در بعد اطمینان میزان انجام وظیفه توسط دهیاران..... ۸۱
- ۳۵-۴- میانگین نمرات انتظارات و ادراکات و شکاف کیفیت در بعد همدلی میزان انجام وظیفه توسط دهیاران..... ۸۲
- ۳۶-۴- آزمون تغییرات متغیرهای انتظارات و ادراکات از میزان انجام وظیفه توسط دهیاران..... ۸۳
- ۳۷-۴- موانع انجام وظیفه توسط دهیاران..... ۸۶
- ۳۸-۴- اتفاق نظر هر سه گروه پاسخ دهنده در خصوص موانع انجام وظیفه توسط دهیاران..... ۸۷
- ۳۹-۴- بررسی کیفی موانع انجام وظیفه توسط دهیاران..... ۸۸

فهرست اشکال

<u>صفحه</u>	<u>عنوان</u>
۲۹	۱-۲- دسته بندی وظایف دهیاری‌ها
۴۰	۲-۲- مدل چارچوب نظری
۵۸	۱-۳- موقعیت جغرافیایی شهرستان دلفان

چکیده

مدیریت دانشی شرط اساسی برای توفیق مدیریت پایدار روستایی می‌باشد. روستا یک مجموعه اجتماعی - اقتصادی پیچیده است. لذا نیازمند مدیریتی آشنا به مسائل روستایی می‌باشد. از همین رو این پژوهش با هدف ارزیابی میزان تحقق اهداف و وظایف معین دهیاری‌ها در روستاهای شهرستان دلفان انجام گرفته است، و روش تحقیق به صورت توصیفی - پیمایشی بوده و جامعه آماری آن را روستاهای دارای دهیاری فعال شهرستان دلفان در استان لرستان به تعداد ۹۰ روستا تشکیل داده است. از نمونه‌گیری طبقه‌ای با انتساب متناسب استفاده گردید، بطوریکه تعداد ۲۰۰ روستایی و ۴۰ نفر عضو شورا روستا انتخاب شدند. روایی پرسشنامه توسط اساتید مربوطه مورد تأیید قرار گرفت. از ضریب پایایی آلفای کرونباخ به منظور سنجش پایایی گویه‌های تحقیق استفاده شد. که مقدار آن (بالتر از ۰/۷) بود. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم افزار SPSS استفاده شد. نتایج تحقیق نشان داد که دهیاران به استثنای زمینه نظارتی شوراهای روستایی تعامل دارند، روستاییان و شوراهای تقریباً به یک اندازه معتقداند که دهیاران وظایفشان را به خوبی انجام نداده‌اند. فعالیت‌های انجام شده توسط دهیاری‌ها در راستای تحقق اهداف مصوب مطابق با شاخصه‌های حکمرانی خوب در حد مناسبی نبوده است. نتایج حاصل از مدل سروکوال نشان داد بین انتظارات روستاییان و خدمات ارائه شده به آن‌ها از انجام وظیفه دهیاران در کلیه ابعاد، شکاف وجود داشت است، و همچنین رضایت روستاییان از انجام صحیح وظایف محوله به دهیاران توسط آنها در سطح ضعیف ارزیابی شد. مهم‌ترین موانع انجام صحیح وظایف توسط دهیاران از دیدگاه روستاییان، شوراهای روستایی و دهیاران به ترتیب: عدم تخصیص بودجه کافی و مناسب، عدم مشارکت و همکاری مردم، عدم همکاری سازمانهای مرتبط و مسئولین، عدم آگاهی دهیاران از وظایفشان، و نبودن آموزش قبل و حین خدمت در این زمینه می‌باشد. یافته‌های حاصل از مشاهده و مصاحبه کیفی نشان داد که مهم‌ترین موانع انجام وظیفه توسط دهیاران در روستاهای شهرستان دلفان به دلایل مختلف: سطح پایین سواد دهیاران، جمعیت پایین به ازای هر واحد روستایی، مشکلات مالی، عدم رضایت شغلی، مشکلات طایفه‌ای، عدم همکاری شورا با دهیاران، عدم مشورت دهیاران با اهالی روستا، عدم ضمانت اجرایی برای تصمیمات دهیاران، جایگاه دهیاران در بین مردم و عدم آگاهی دهیاران از وظایف خود می‌باشد.

کلمات کلیدی: دهیار، دهیاری، مدیریت روستایی، ارزیابی، شهرستان دلفان.

فصل اول

کلیات

۱-۱-۱- مقدمه

در فرآیند مدیریت و برنامه‌ریزی روستایی هر آنچه که بیش از هر چیز حائز اهمیت است، شناسایی نحوه و چگونگی اجرای وظایف نهادهای گوناگون توسط افراد مسئول و نظام اداری مرتبط با مدیریت روستایی می‌باشد. بدیهی است که سطح سواد و نیز میزان آگاهی مجریان عموم، و آشنایی آنان به وظایف پیش‌بینی شده و همچنین میزان رضایت آنان از درآمد و وضعیت شغلی، در کیفیت خدمات رسانی آنان از نقش و اهمیت ویژه برخوردار است.

چنانچه نظریه‌های جدید حکمرانی را مبنایی برای عملکرد نهادهای اجتماعی قرار دهیم شاید بتوان به چگونگی و کیفیت ارائه خدمات این نهادهای به شکل مؤثر پی برد.

فرآیند برنامه‌ریزی، سازماندهی، رهبری و کنترل در یک سازمان به منظور دسترسی به اهداف از پیش تعیین شده را مدیریت می‌گویند. [۴۸]

اهمیت مساله مدیریت در جوامع مختلف بر هیچ کس پوشیده نیست چراکه امکانات و منابع محدود است و برای استفاده درست و بهینه از این امکانات محدود در راستای نیازهای نامحدود، داشتن مدیریتی دانا و توانا لازم و ضروریست. به دیگر سخن برای افزایش بهره‌وری، بازده و کارایی هر سیستم اجتماعی-اقتصادی و تسهیل امور و حل سریع مشکلات داشتن مدیریتی قوی، با تدبیر و توانمند ضروری و اجتناب ناپذیر است. روستا نیز بعنوان یک مجموعه اجتماعی-اقتصادی با ابعادی پیچیده و مرتبط با هم نیازمند

مدیریتی توانا، دانا و آگاه به مسائل روستایی و آگاه از نقش، وظایف و نحوه عمل مدیریتی و اداره روستا برای حل آنها می‌باشد تا بتواند به حیات خود ادامه داده، بر مشکلات غلبه کرده و به رشد و بالندگی خود ادامه دهد. [۳۶]

در فرآیند توسعه روستایی پرداختن به جایگاه و نقش مدیریت در توسعه روستایی الزامی است. [۳۹]

روستاها به منزله مکان‌هایی خاص با شیوه زندگی و فعالیتهایی متفاوت نسبت به شهرها نیازمند الگوی مدیریتی مجزا و منطبق با شرایط اقتصادی، اجتماعی و بوم‌شناختی حاکم بر روستاها هستند. [۳]

هنگامی که از مدیریت روستایی سخن به میان می‌آید ممکن است لزوماً مدیریت اندیشیده شده و برنامه‌ریزی شده نباشد، به عبارتی نقش عرف، عادات و سنن در مدیریت روستایی تعیین‌کننده است. [۱۲]

نکته حائز اهمیت این است که نواحی شهری و روستایی با وجود ناهماهنگی‌های زیاد به هم مرتبط‌اند و استراتژی توسعه باید تنوع واکنشها را بین اقتصاد شهری و روستایی در نظر بگیرد و با کاهش فاصله، فقر را از بین ببرد، سازمانهای بین‌المللی در این عقیده متفقند که فقر در سطح ملی و بین‌المللی کاهش نمی‌یابد مگر این که فقر روستایی کاهش یابد. [۲]

بنار ۱۳۸۴، به نقل از جرج اکسین، توسعه روستایی را عبارت از اعلام وعده ارزشمند افزایش شخصیت و اعتبار زندگی روستایی و تغییر زارع از یک روستایی فقیر به یک کشاورز مرفعی و علمی و در همان حال تهیه کیفیت بالاتر زندگی، تغذیه بهتر و عرضه منظم و بیشتر مواد غذایی برای ساکنان شهرها با قیمت ارزانتر می‌داند. [۹]

هدف از توسعه به طور کلی تجدید سازمان نظام اقتصادی و اجتماعی است، به نحوی که این فرآیند علاوه بر بهبود سطح زندگی، دگرگونی‌های اساسی و نهایتاً در رفتارهای گوناگون انسان پدیدار می‌گردد. [۲۳]

حال با توجه به مطالب ذکر شده می‌توان گفت که روستا و روستایی به عنوان محور اصلی توسعه کشورهای در حال توسعه از جایگاهی والا برخوردار بوده تا جایی که هرگونه برنامه‌ریزی مرتبط با توسعه در این کشورها بدون توجه به روستا و روستایی یعنی نادیده گرفتن توسعه.

مدیریت روستایی در ایران دارای سابقه طولانی می‌باشد و از قدیم الایام وجود داشته است. نظامهای مدیریتی سابق از جمله: مالک، خان، انجمن عمران ده و دهبان، کدخدا بوده‌اند؛ با فروپاشی حکومت پهلوی ۱۳۵۷ سیستمهای مدیریتی روستا هریک به نحوی منحل گردید و ارتباط دولت با روستا از هم گسیخت؛ برای پر کردن این خلا و عمران و آبادانی روستاها در تابستان ۱۳۵۸ جهاد سازندگی وارد روستا شد و شورای اسلامی روستا را تشکیل داد قانون تشکیل شورای اسلامی در سال ۱۳۶۱ به تصویب رسید. اعضای شورای اسلامی روستا ۵ تا ۷ نفرند که با رأی اهالی روستا مشخص می‌شوند. [۴۶]

در سال ۱۳۷۵ قانون تشکیلات و وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور به تصویب رسید یکی از ابتکارات این قانون تعریف یک مقام اجرایی به نام دهیار در هر روستا است که وظیفه اجرای مصوبات شورای اسلامی روستا را بر عهده دارد بر اساس این قانون دهیار با انتخاب شورای اسلامی و حکم بخشدار

تعیین می شود. در سال ۱۳۷۷ با تصویب قانون تحت نام (تأسیس دهیاری‌های خودکفا در روستاهای کشور) به وزارت کشور اجازه داده شد تا برای اداره امور روستاها، سازمانی به نام دهیاری تصویب کند. [۴۸]

دهیاری‌ها در سال ۱۳۸۲ شروع به کار کردند.

دهیاری می‌تواند در همه روستاهای دارای شورا تأسیس شود ولی در حال حاضر اولویت با روستاهای با جمعیت بیش از ۱۰۰ خانوار است. ضمن اینکه پرداخت سرانه بعنوان خوددهیاری، و تامین اموال منقول و غیر منقول برای دهیاری از جمله ماشین‌آلات، زمین، ساختمان و تأسیسات مورد نیاز از سوی روستاییان، شرط لازم برای تأسیس دهیاری‌ها در روستاها است. [۴]

دهیاری‌ها از بدو تشکیل تا کنون با استفاده از همیاری و مشارکت مردم و کمکهای دولت به منظور رفع نیازمندیهای عمومی، جمع آوری زباله، ارائه خدمات عمومی و توسعه معابر اقداماتی انجام داده است؛ (اجرای طرح‌های، برنامه خدمات عمومی و برنامه خدمات اجتماعی- اقتصادی) سه فعالیت عمده دهیاری‌ها را تشکیل می‌دهد.

۱-۲- بیان مسئله

روستا کهن‌ترین شکل سکونت‌گاههای بشری و روستائینی یکی از قدیمی‌ترین شیوه‌های زندگی اجتماعی بشر است. روستاها از گذشته به عنوان اجتماعات پایه، نقش اساسی در شکل‌گیری و شکوفایی جوامع و تمدن‌ها داشته و افول بسیاری از تمدن‌ها نیز با ویرانی روستاها و بی‌توجهی به آنها انجام شده است. بخش روستایی در کشورهای در حال توسعه اهمیتی دو چندان دارد، حدود نیمی از جمعیت جهان در روستاها زندگی می‌کنند که این نسبت در کشورهای یاد شده به بالای ۶۰ درصد و در مواردی بالای ۷۰ درصد می‌رسد. بطور کلی بیش از ۹۰ درصد روستاییان جهان در کشورهای در حال توسعه زندگی می‌کنند. که لازمه دستیابی به توسعه توجه به روستاهاست. علاوه بر آن، وجود نابرابری شدید بین روستاها و شهرها و عدم تعادل بین بخش کشاورزی و صنعت خود به عدم تعادل در سیستم کلی جامعه منجر می‌شود. [۱۸]

مسئله اصلی تحقیق این است که به نظر می‌رسد فعالیت‌های انجام شده توسط دهیاری‌ها در راستا تحقق اهداف مصوب بوده است. به نظر می‌رسد عواملی نظیر میزان آگاهی مردم روستا از وظایف و اختیارات دهیارها، تعامل دهیاران با شورای روستایی، انجام وظیفه توسط دهیاران به وظایفی که با شاخص‌های حکمرانی خوب مطابقت دارند، دیدگاه مردم و شوراهای روستایی نسبت به انجام وظیفه توسط دهیاران و رضایتمندی روستاییان بر میزان تحقق اهداف و وظایف معین دهیاری‌ها مؤثر می‌باشند. در این پژوهش به بررسی این عوامل پرداخته می‌شود. همچنین موانع انجام وظیفه توسط دهیاران بررسی خواهد شد.

۱-۳- اهداف تحقیق

۱-۳-۲- هدف کلی:

ارزیابی میزان تحقق اهداف و وظایف معین دهیاری‌ها در شهرستان دلفان - لرستان .

۱-۳-۳- اهداف اختصاصی

- ۱- بررسی میزان انجام وظایف مصوب، توسط دهیاری‌ها و اولویت‌بندی فعالیت‌های انجام شده توسط دهیاران از نظر روستاییان.
- ۲- بررسی میزان تعامل دهیاران با شوراهای اسلامی روستا.
- ۳- تعیین میزان همبستگی بین میزان آگاهی روستاییان از وظایف دهیاران و موفقیت دهیار در تحقق اهداف پیش‌بینی شده.
- ۴- مقایسه دیدگاه مردم و مسئولین از نظر میزان تحقق اهداف و وظایف معین دهیاری‌ها.
- ۵- بررسی میزان رضایت‌مندی روستاییان از انجام وظیفه توسط دهیاران.
- ۶- بررسی و تطبیق تعدادی از وظایف دهیاران با شاخص‌های حکمرانی خوب.
- ۷- بررسی موانع انجام وظیفه توسط دهیاران از نظر روستاییان، شوراهای روستاها و همچنین خود دهیاران.

۱-۴- فرضیات تحقیق

- ۱- به نظر می‌رسد فعالیت‌های انجام شده توسط دهیاری‌ها در راستا تحقق اهداف مصوب بوده است.
- ۲- به نظر می‌رسد دهیاران با شوراهای اسلامی روستا تعامل دارند.
- ۳- به نظر می‌رسد میزان آگاهی مردم روستا از وظایف و اختیارات دهیارها با موفقیت دهیارها رابطه دارد.
- ۴- به نظر می‌رسد در مقایسه دیدگاه مردم و شوراهای روستایی از انجام وظیفه توسط دهیاران تفاوت معنی دار وجود دارد.
- ۵- به نظر می‌رسد بین انتظارات و ادراک روستاییان از انجام وظیفه توسط دهیاران تفاوت معنی داری وجود دارد.
- ۶- به نظر می‌رسد بین شاخص‌های حکمرانی مطلوب و عوامل مطابق آنها در انجام وظیفه دهیاران تفاوت معنی داری وجود دارد.

۱-۵- ضرورت انجام تحقیق

شهرستان دلفان با بیش از ۶۰ درصد جمعیت روستایی و بیش از ۴۳۰ روستا ثبت شده در ایران از شهرستانهایی است که دارای بیشترین تعداد روستا می‌باشد؛ پس برای توسعه و پیشرفت این شهرستان باید توجه خاصی به روستاهای آن داشت. با مدیریت قوی و درست می‌توان روستاها را به سمت پیشرفت و توسعه هدایت نمود.

بررسی روند تحولات مدیریت روستایی در کشور طی چند دهه گذشته نشان می‌دهد تشکیلات و اداره روستاها و مدیریت توسعه روستایی ثبات چندانی نداشته و همواره در معرض تغییر و تحول بوده است؛ این تغییر و تحولات نشان می‌دهد که تشکیلات موجود در هر مقطع زمانی نارسا بوده و به همین دلیل تغییراتی

به منظور بهینه سازی آن انجام شده است، ولی سیر تحولات مدیریت و تشکیلات سازمانی توسعه روستایی در کشور به گونه ای نبوده که پس از این همه تغییرات وضع مطلوبی شکل گرفته باشد. در واقع نداشتن متولی مشخص برای مدیریت کلان توسعه روستایی همچنان وجود دارد پراکندگی امور مدیریت توسعه روستایی، موازی کاری تداخل وظایف دستگاههای اجرایی در این زمینه هنوز هم دیده می شود. برنامه سوم توسعه با ادغام وزارتخانه های جهاد سازندگی و کشاورزی و تشکیلات وزارت جهاد کشاورزی و در ادامه تفکیک وظایف این وزارت از دیگر دستگاههای اجرایی گام مثبتی برداشته شد ولی این تغییرات کافی نبود و لازم است اصلاح ساختاری در این زمینه تا رسیدن به وضعیت مطلوب ادامه یابد. [۵۲]

آخرین قانون در زمینه مدیریت روستایی در ایران تحت عنوان قانون (تشکیلات، وظایف و انتخاب شوراهای اسلامی کشوری و انتخاب شهرداران) در سال ۱۳۷۵ به تصویب رسید براساس این قانون، مدیریت روستا همچنان بر عهده شورای اسلامی روستا است. [۴۳]

پس از تصویب این قانون مشکلات اجرایی مدیریت روستا سبب شد در سال ۱۳۷۷ با تصویب قانون تحت نام (تأسیس دهیاری های خود کفا در روستاهای کشور) به وزارت کشور اجازه داده شد تا برای اداره امور روستاها، سازمانی به نام دهیاری تصویب کند. با اصلاح قانون تشکیلات، وظایف و انتخاب شوراهای اسلامی در سال ۱۳۸۲ تجربه ای جدید در عرصه مدیریت روستا شکل گرفت که همان راه اندازی دهیاری ها بود. [۲۸]

با توجه به مطالب فوق برای ایجاد ثبات در مدیریت توسعه روستایی باید این نهاد نوپا (دهیاری) را ارزیابی نمود و نقاط ضعف و قوت آن شناسایی و روی آنها کارشناسی شود تا به سرنوشت نهاده یا سازمان ها پیشین دچار نشود. در جامعه امروزی و در بحث خدمات شهری، بیشتر مردم با شهرداری ها و کارکرد آنها آشنا هستند. بویژه سابقه یکصد ساله فعالیت شهرداری در ایران و ضرورت مراجعه خانوارها در جریان زندگی شهری به آن باعث شده است شناخت مناسبی نسبت به آن وجود داشته باشد، اما در این میان نهاد دهیاری کمتر شناخته شده است. اولاً عمر بسیار کوتاه دهیاری ها و دوم آنکه تعامل آنها با مردم چندان قوی نشده است. به عبارت دیگر ساکنین مناطق روستائی هنوز الزامی برای مراجعه به دهیاری ندارند. رقم بسیار زیاد این نهاد در کشور که سازمان شهرداری ها و دهیاری های کشور این تعداد را حدود ۲۲ هزار دهیاری اعلام کرده و نیز عمر کوتاه آن، ضرورت آسیب شناسی جایگاه قانونی آن را دو چندان می کند. در روستاهای شهرستان دلفان هنوز به شکل کامل دهیاران را به رسمیت نشناختند شاید به این دلیل که به بومی بودن دهیاران بیشتر از تحصیلات و تجربیات دهیاران توجه شده است و این مسئله تاثیر بسزایی بر درک و انجام وظایف تعیین شده برای دهیاران دارد.

۱-۶- کاربرد پژوهش

نتایج بدست آمده از این پژوهش می‌تواند میزان تحقق اهداف تعیین شده برای دهیاری و دهیار را بیان کند و برنامه‌ریزان بخش اجرا را برای شناخت و رفع موانع انجام وظیفه توسط دهیاران کمک نماید.

۱-۷- تعریف واژگان تحقیق

در این قسمت اصطلاحاتی که در این پایان‌نامه آورده می‌شود به تفکیک توضیح داده می‌شود.

روستا: کهن‌ترین شکل سکونت‌گاه‌های بشری و روستانشینی یکی از قدیمی‌ترین شیوه‌های زندگی اجتماعی بشر است. [۶]

مدیریت: فرایند به کارگیری مؤثر و کارآمد منابع مادی و انسانی در برنامه‌ریزی، سازماندهی، بسیج منابع و امکانات، هدایت و کنترل است که برای دستیابی به اهداف سازمانی و بر اساس نظام ارزشی مورد قبول صورت می‌گیرد. [۴]

مدیریت روستایی: مدیریت روستایی مدیریتی است که از سازمانهای تعاونی، اقتصادی و اجتماعی برای افزایش اشتغال در مناطق روستایی حمایت می‌نماید، همچنین با فراهم آوردن بستری مناسب از طریق بهبود زیرساخت‌ها زمینه را برای توسعه فراهم می‌آورد. [۳۶]

دهیاری: دهیاری یک نهاد عمومی غیر دولتی است که به منظور اداره روستا تاسیس می‌شود. [۳۸]

دهیار: به کسی که از طرف بخشداری مأمور است تا یک روستا را اداره و نگهداری کند، دهیار می‌گویند. [۳۸] (در حقیقت، دهیار همان شهردار روستا می‌باشد)

دهبان: فردی بود که انجام امور در سطح روستا را بر عهده و بین ۲۲ تا ۶۰ سال سن و سواد خواندن و نوشتن داشت. دهبان به انتخاب انجمن ده و تأیید بخشدار و حکم فرماندار منصوب می‌شد.

خوددهیاری: واژه خوددهیاری، با معنی همکاری و تعاون نزدیک می‌باشد و منظور از آن اقدامی است که گروهی از افراد و یا اعضای جامعه‌ای (که معمولاً جوامع کوچک روستاها مورد نظر است) برای رفع مشکلات خود و یا به دست آوردن خدمات یا تسهیلات جدید انجام می‌هند. [۳۸]

ارزیابی: مقایسه بین آنچه که وجود دارد و آنچه که مطلوب است و شامل اقداماتی است از قبیل اندازه‌گیری، امتحان نمودن، سنجیدن، تفسیر کردن و نتیجه‌گیری است. [۵۴]